

Agrármúltunk nagyjai

„Csak a múltnak megbecsülésén épülhet fel a jelen.”
Széchenyi István

Schmidt József

(1874-1934)

A magyar ipar minden ága a XIX. század második felében, a dualizmus első évtizedeiben fejlődött a manufaktúrából korszerű gyáriparrá. Az élelmiszeriparon belül a malomipar is gyors korszerűsödést mutatott. A háttérret a már akkor világhírű magyar búza jelentette. A malomtulajdonosok két típusa alakult ki: a malomtartási joggal rendelkező nagybirtokosok helyi malmai és a termény-nagykereskedők városi malmai. Utóbbiak egyre inkább az iparág meghatározóivá váltak. Fővárosunk évtizedeken keresztül a világ malomipari központjának számított, és a századfordulóra őt megelőző amerikai Minneapolist „az újvilág Budapestje”-ként emlegették.

A korszerű lisztelőállítás Széchenyi István nevéhez fűződik a Pesti Hengermalom Társaság megalapításával (ezt a gőzmalom 1841-ben helyezték üzembe). A malmi technológia korszerűsítésében nagy szerepe volt Ganz Ábrahámnak és Mechwart Andrásnak.

A XIX. század 60-as éveiben szinte robbanásszerűen alakult ki a malmi nagyipar. A fővárosi malmokat jellemzően részvénytársaságok birtokolták. Családi tulajdonban mindössze négy volt. Közéjük tartozott az 1869-ben alapított Schmidt és Császár gőzmalom. Fő tulajdonosa Schmidt József volt, aki az 1874. március 20-án született azonos keresztnévű fiát utódjának szánta. Az ifjú Schmidt Józsefet ezért a középiskolái elvégzése után külföldi tanulmányútra küldte. Ő onnan 1895-ben malomtechnikusi képesítéssel tért haza és apja gyárában a műszaki igazgatás lett a feladata.

A technológiai fejlődésre fogékony, kísérletező típusú ember volt. Kereste a hántolás és őrlés tökéletesítésének, a finomítás és az osztályozás biztonságának lehetőségeit.

A mai fogalom szerinti újításait a családi cégnél vezette be.

Iparági körökben tekintélyét növelte, hogy az I. világháború után közgazdasági tanulmányokat folytatott és 1927-ben doktori címet szerzett.

Császár Jenő 1903-ban kivált a családi vállalkozásból. Ettől kezdve id. Schmidt József két fia (József és Richárd) tulajdonolták a gyárat. A Schmidt és Császár gőzmalom 70 főt foglalkoztatott, így a kisebbek közé tartozott (a legnagyobbak ma is ismert nevűek: Concordia, Gizella, Hengermalom stb.) ifj. Schmidt József neve mégis fennmaradt az utókor számára.

Az iparág fejlesztése és múltja egyaránt érdekelte. Már 1902-ben szorgalmazta a rendszeres molnárképzést és 1908-ban ő szerződtette az első molnártanoncot. Malomipari szaktanfolyamokat szervezett, amelyeken a technológiai témákból rendszeresen vállalt előadást is. A molnárképzés mellett megszervezte a hazai és külföldi molnárok közötti gyerek-cserét. Ő alapította meg 1932-ben a tudományos egyesületként működő Magyar Molnár Céhet, amelynek haláláig elnöke volt. A társaság őrizte a molnárhagyományo-

kat, ugyanakkor nyitott volt a szakma újdonságaira.

A szakma múltjának megőrzése érdekében régi szerszámokat, okleveleket, céhtevekenységgel kapcsolatos dokumentumokat gyűjtött, amelyek utóbb a Nemzeti Múzeumba kerültek. E munkásságából adódhatott, hogy 1923-ban elsőként kezdeményezte egy önálló malomipari múzeum létesítését. Értékes malomtörténeti könyvtárat gyűjtött, amely halála után szétszóródott (bár közösségi könyvtár alapjainak szánta).

Szakirodalmi munkásságának legjelentősebb terméke „A malomipar műszaki kézikönyve” 1909-ből. Tartalma a címében jelzethetnél több, mert a malomipar addigi történetétől a műszaki ismertetésen át a malomépítészetig mindenről lehet olvasni ebben az első magyar nyelvű malomipari szakkönyvben. A mű egy-egy példányát több fővárosi múzeum őrzi.

Viszonylag fiatalon, nyolcvan éve, 1934. augusztus 4-én Budapesten halt meg. Sírja a Fiumei úti temetőben található.

Trianonnal elvesztettük vidéki malmaink jelentős részét (is), így felértékelődtek a fővárosiak. A Schmidt-féle továbbra is családi vállalkozás maradt, amelyet a 30-as évek közepétől már az alapító unokái vezettek. A Józsefvárosban (az Orczy-térnél) működő malom még a második világháború előtti években a terjeszkedő főváros áldozata lett: telekparcellázás miatt lebontották.

A Malomipari Múzeum Schmidt József kezdeményezése után hat évtizeddel lett állandó kiállítású szakmúzeum. Az egykori Concordia Gőzraktár Rt. épületében (Bp. IX. Soroksári út – Vaskapu utca között) működik.

✍ Kurucz Miklós

KELETI KÖZMONDÁS

VÍZSZINTES: 1 Egy bölcs keleti közmondás első része. (Folytatás a függőleges 1. sorban).

14. Gyümölcs szárítása. 15. Francia író (Prosper, 1803-1870). 16. Televízió, rádió hangját csökkenti. 18. Ízelt lábú állat. 19. Római szám és a kétszázszorosa. 20. Párizsi számár! 21. Agro... : havilapunk. 23. Költői indulatszó. 24. ...ország; fővárosa Riga. 25. Koma, cimbor. 26. Római államférfi és történetíró. 27. Állami Tartalékolási Intézet rövidítése. 29. Tetőfedő lap. 31. Litvánia autójel. 32. Egymásra helyez. 34. Bírók öltözete. 35. Guru fele! 36. Fokozatos ledörzsölődik (pl. autógumi). 38. Autószálló. 39. Nitrogén és foszfor vegyjele. 41. Női lakosztály a mohamedánoknál. 43. Vízrel tisztít. 44. Gépkocsi rövidítése. 45. A szilícium vegyületei. 48. A juh hímje. 49. Testápolási, kozmetikai kenőcs. 50. Bort kezel. 51. Vékony, hosszú lábú madár. 52. Kelet, németül. 53. Széles körben ismert. 55. Norvég, német és máltai autók jelzése. 56. Szélein ráz! 57. Kopasz. 58. Tökéletlen égéskor keletkezik, névelővel. 60. Iskolás kisfiúk. 63. Olasz zeneszerző (1801-1835), kora egyik legünnepeltebb operaszerzője.

FÜGGŐLEGES: 1. A közmondás második, befejező része. 2. Hosszú, elöl lekerekített, fekete férfikabát. 3. Van ilyen titok is. 4. Település Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. 5. Előkelő, rangos. 6. Község Komárom-Esztergom megyében. 7. Kötőszó. 8. Ümög fele! 9. Demokrácia. 10. Vegyjele: Cr. 11. Üzlethálózat neve.

1	S	2	3	4	5	6	7	S	8	9	10	11	12	13	N
14									15						↓
16								17		18				19	
20								21		22				23	
24								25						26	
27								28		29				30	
31								32		33				34	
31								32		33				34	
U								37		38					N
39	40							42		43				44	
45								47						48	
49								50						51	
52								53						54	
56								57						58	
60								61		62				63	
E															T

Megfejtendő: A vízszintes 1. és függőleges 1. sorok. Beküldési határidő: 2014. augusztus 12.

12. Omszk folyója. 13. Szem, tekintet van ilyen. 17.Csünet. 21. Vissza: arculütés! 22. Személyemről. 23. A XX. század építkezése volt a Szovjetunióban. 26. A földművelés istennője. 28. Ilyen növény pl. a burgonya, kukorica stb. 30. „De ... amottan a téli világot?” Petőfi Sándor. 32. Attak. 33. Írást, rajzot eltüntet. 37. Elegyít. 40. Kicsiny, parányi dolog. 42. ... József: Kossuth díjas állatorvos (1868- 1952). 44. Olasz drámaíró (Carlo, 1707-

1793). 46. Hibázik. 47. Gyakori magyar családnév. 48. Erőltetett, kiagyalt verskellék. 53. Holland festő, a reális emberábrázolás egyik legnagyobb mestere. 54. Keserű húsú édesvízi hal. 57. Utazásszervező iroda neve. 58. Az érc latin neve. 59. Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat rövidített neve. 61. Belga és vatikáni autók jelzése. 62. Kő, tájszóval. 63. A bór és a kálium vegyjele.

Halász András

Játsszunk tovább!

Nyereményjátékunkra 109-en küldték vissza a válasz-levelezőlapot és ezek között 104 helyes megfejtést találtunk.

A júliusi rejtvény megfejtése:

**V. 1. Én vagyok az igazi szőlő,
F. 41. és az én Atyám a szőlőműves. (Ján 15,1)**

A nyertesek:

Szende Sándor, Mezőfalva
Varga Sándor, Vásárosnamény
Nagy Attila, Parasznya
Dr. Siska Ákos, Budapest
Tóth József, Parasznya

A kedvezményezettek:

Tégen Ferenc, Mezőfalva
Tóth Béla, Vásárosnamény
Nagy Sándor, Varbó
Zádor Tamás, Balatonboglár
Szabó János, Radostyán

A nyerteseknek gratulálunk és köszönjük felajánlásukat.